

Modelowanie i Analiza Systemów informacyjnych (MAS)

dr inż. Mariusz Trzaska
mtrzaska@pjwstk.edu.pl

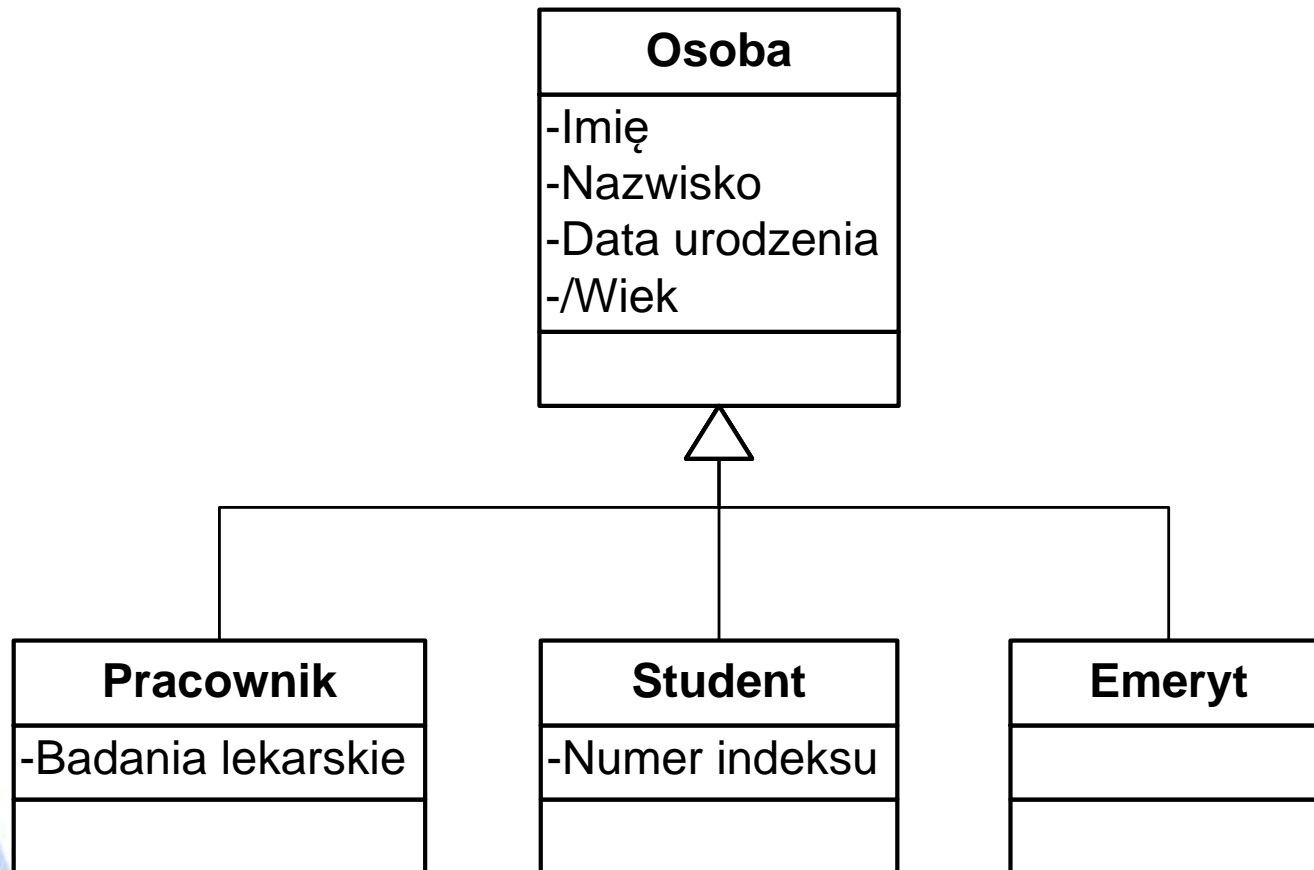
Wykład 7

Realizacja różnych modeli dziedziczenia w obiektowych językach programowania

Zagadnienia

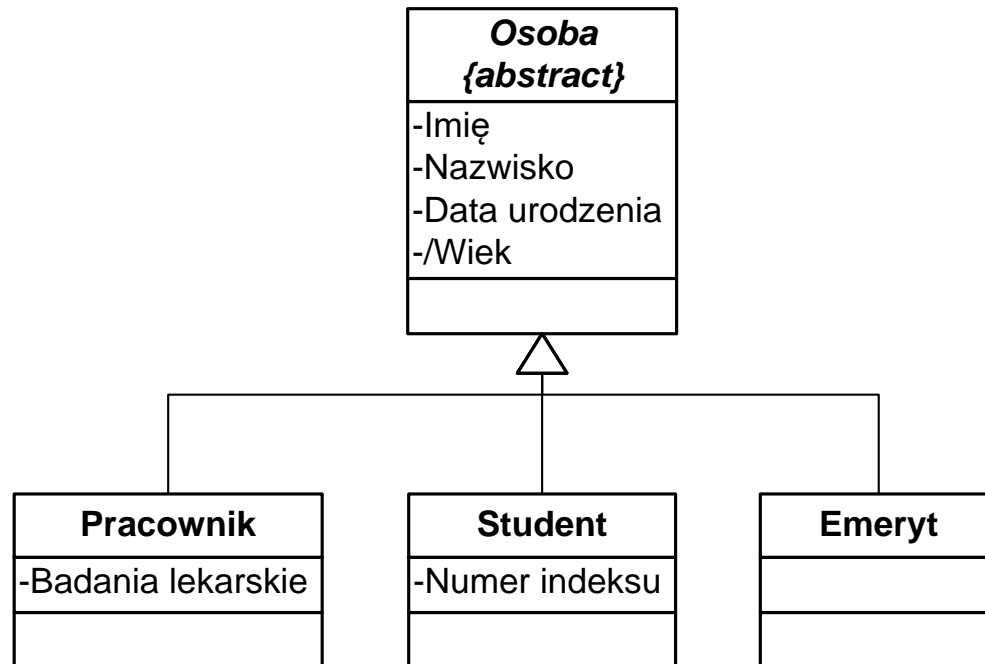
- Omówienie różnych rodzajów dziedziczenia, klas abstrakcyjnych oraz polimorficznego wołania metod.
- Realizacja podstawowego dziedziczenia
- Wykorzystanie klas abstrakcyjnych oraz polimorficznego wołania metod.
- Implementacja pozostałych rodzajów dziedziczenia:
 - overlapping,
 - complete, incomplete,
 - multi-inheritance,
 - multi-aspect,
 - dynamic.
- Wady i zalety poszczególnych rozwiązań.
- Podsumowanie

Dziedziczenie disjoint

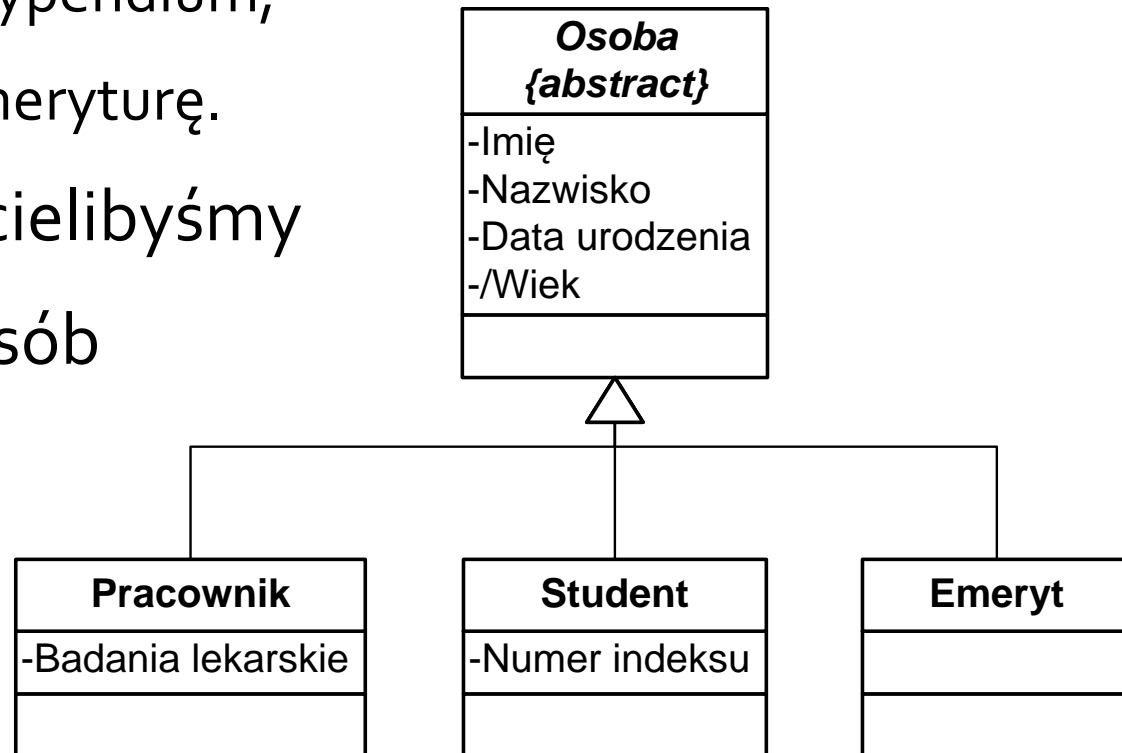
Klasa abstrakcyjna

- Klasa, która nie może mieć bezpośrednich wystąpień.
- Wykorzystywana do tworzenia hierarchii dziedziczenia.

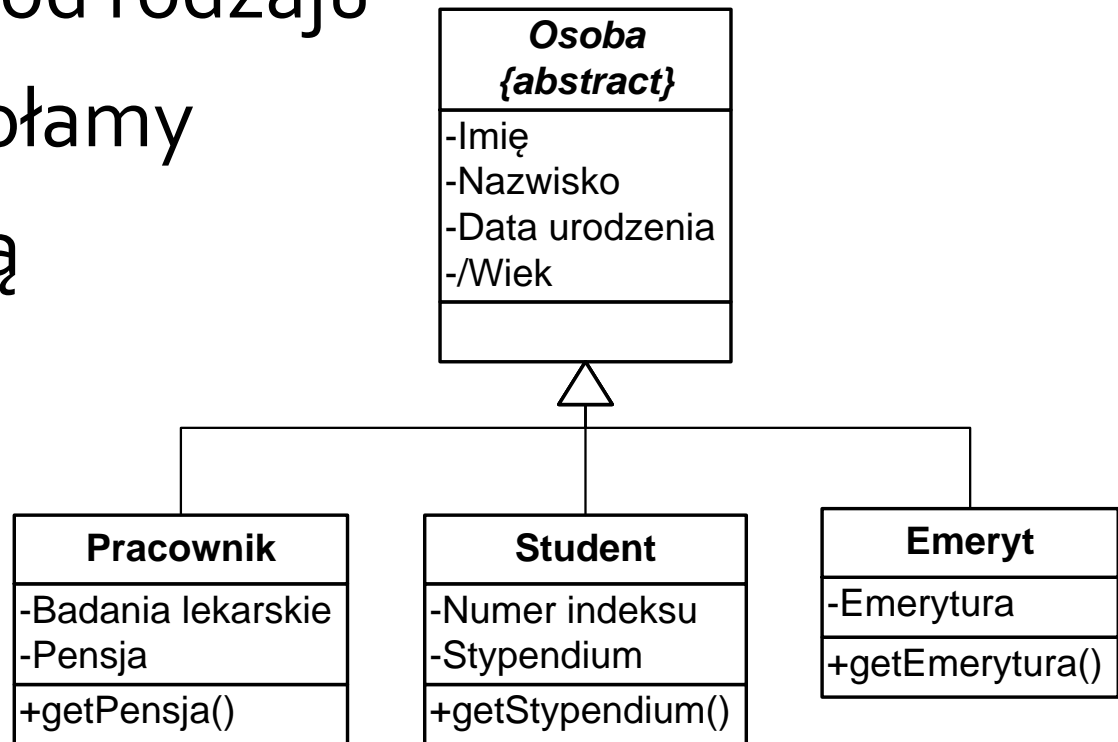
Problem biznesowy

- Załóżmy, że osoby z diagramu mają jakieś dochody:
 - Pracownik ma pensję,
 - Student ma stypendium,
 - Emeryt ma emeryturę.
- I oczywiście chcielibyśmy mieć jakiś sposób zapytania o te dochody.

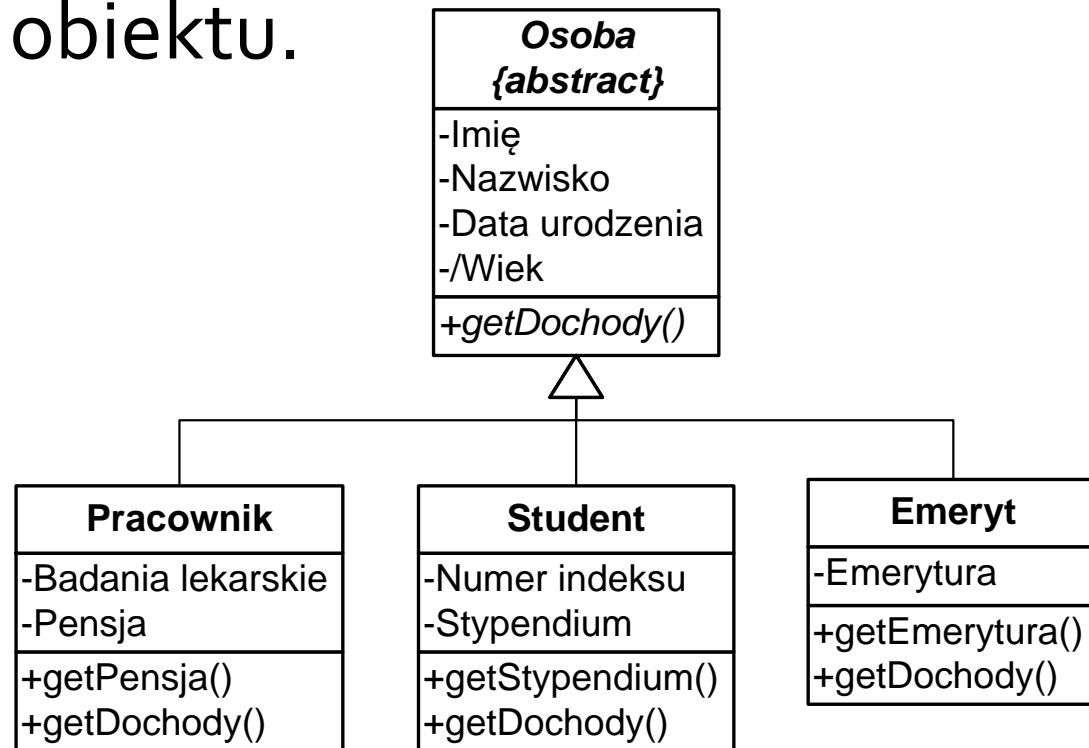
Problem biznesowy (2)

- Najprostszym sposobem wydaje się umieszczenie atrybutów w poszczególnych klasach i dodanie odpowiednich metod
- W zależności od rodzaju osoby, wywołamy odpowiednią metodę.
- Jakiś lepszy sposób?

Polimorficzne wołanie metod

- Wykorzystuje przesłanianie.
- Umożliwia wykonywanie operacji bez „ręcznego” sprawdzania konkretnego rodzaju obiektu.

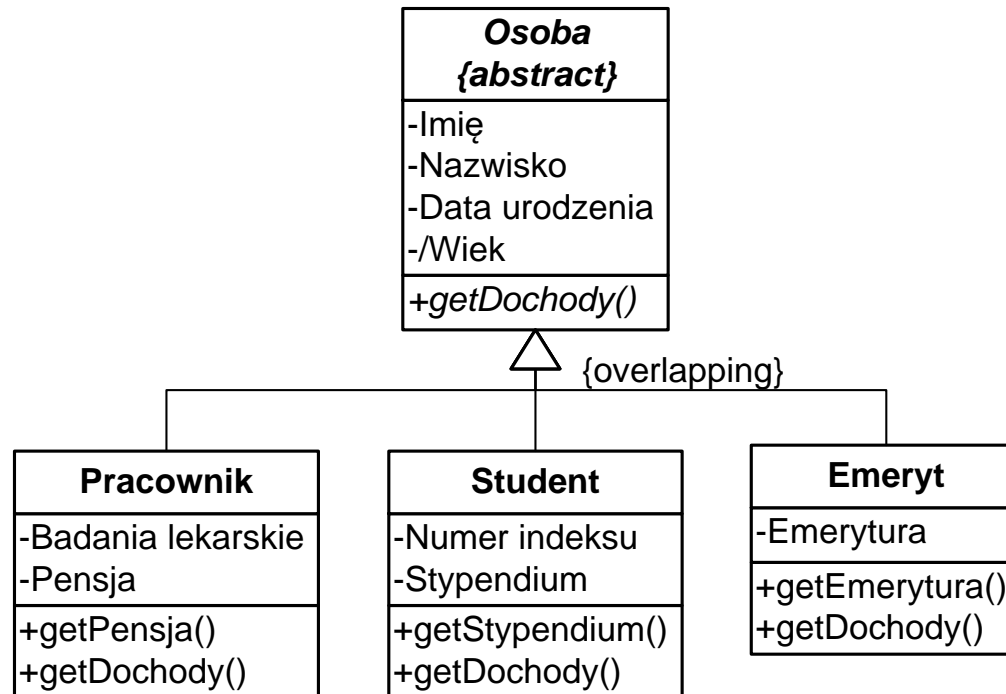

Metody abstrakcyjne

- Jaki kod będzie znajdował się w metodzie `getDochody()` w klasie `Osoba`?
- Przecież osoba jako taka nie ma dochodów (mają je tylko jej specjalizacje).
- Rozwiązanie: Oznaczmy ją jako metodę abstrakcyjną.
- Metoda abstrakcyjna:
 - nie ma ciała,
 - musi zostać zaimplementowana w podklasach,
 - może być tylko w klasie abstrakcyjnej.

Pozostałe rodzaje dziedziczenia

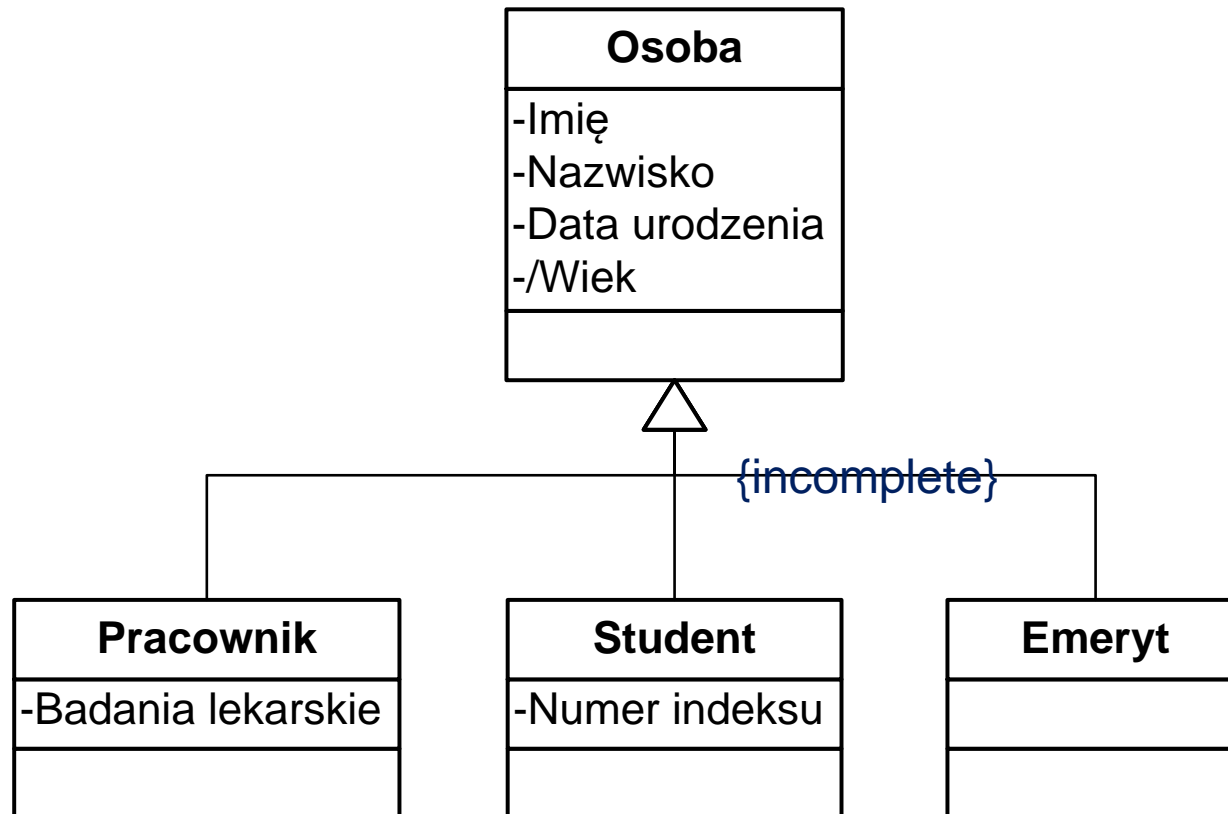
- Dziedziczenie *overlapping*

- Co z przestąpieniem i polimorficznym wołaniem metod?

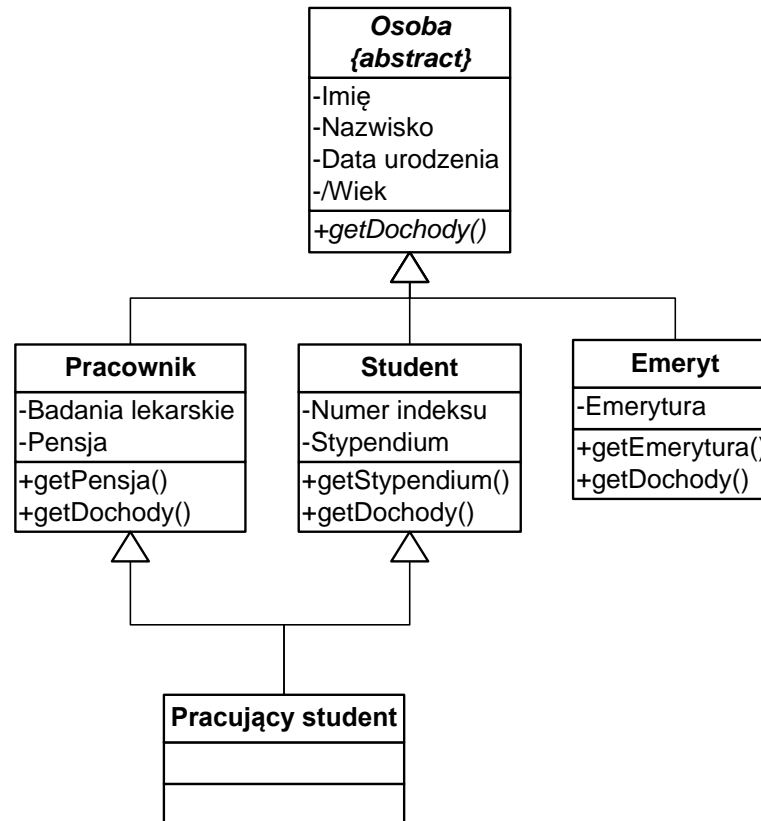
Pozostałe rodzaje dziedziczenia (2)

- Dziedziczenie *incomplete, complete*

Pozostałe rodzaje dziedziczenia (3)

- Wielodziedziczenie (dziedziczenie wielokrotne, *multi-inheritance*)

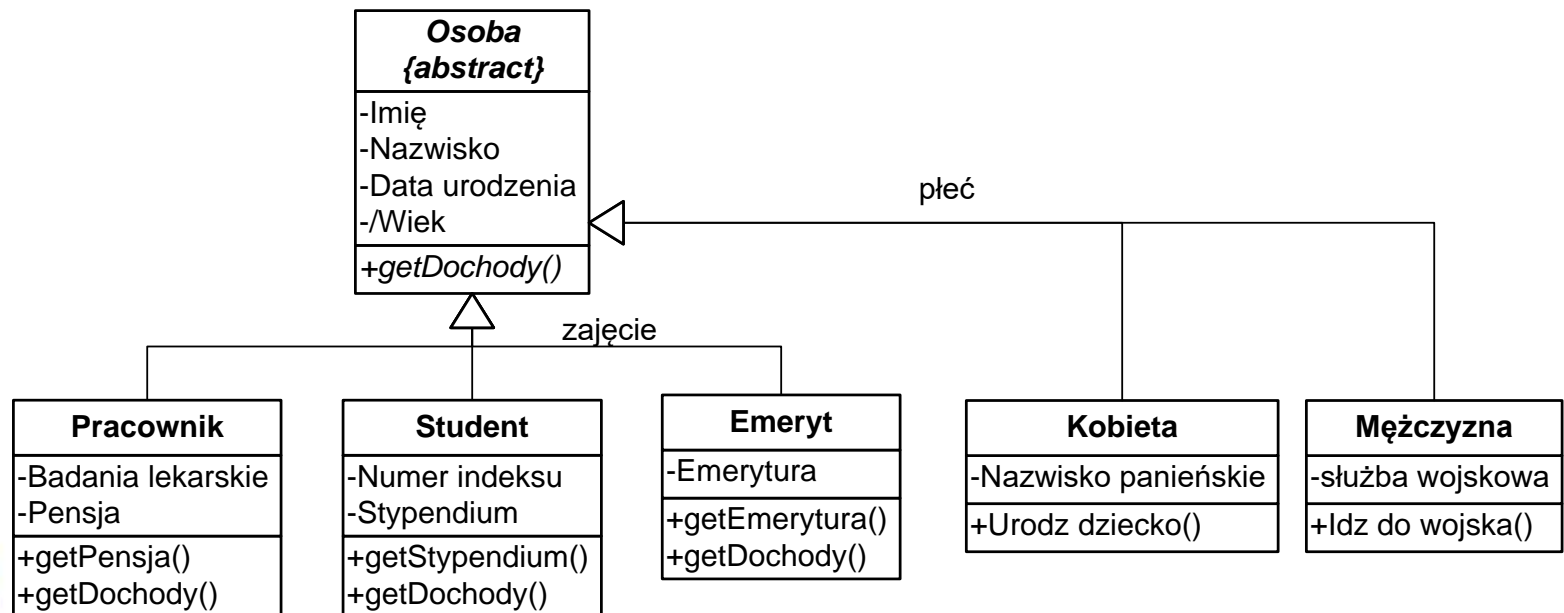

Pozostałe rodzaje dziedziczenia (4)

- Wielodziedziczenie (dziedziczenie wielokrotne, *multi-inheritance*) – c. d.:
 - Problemy,
 - Idealne rozwiązanie?
 - Co z przesłanianiem i polimorficznym wołaniem metod?

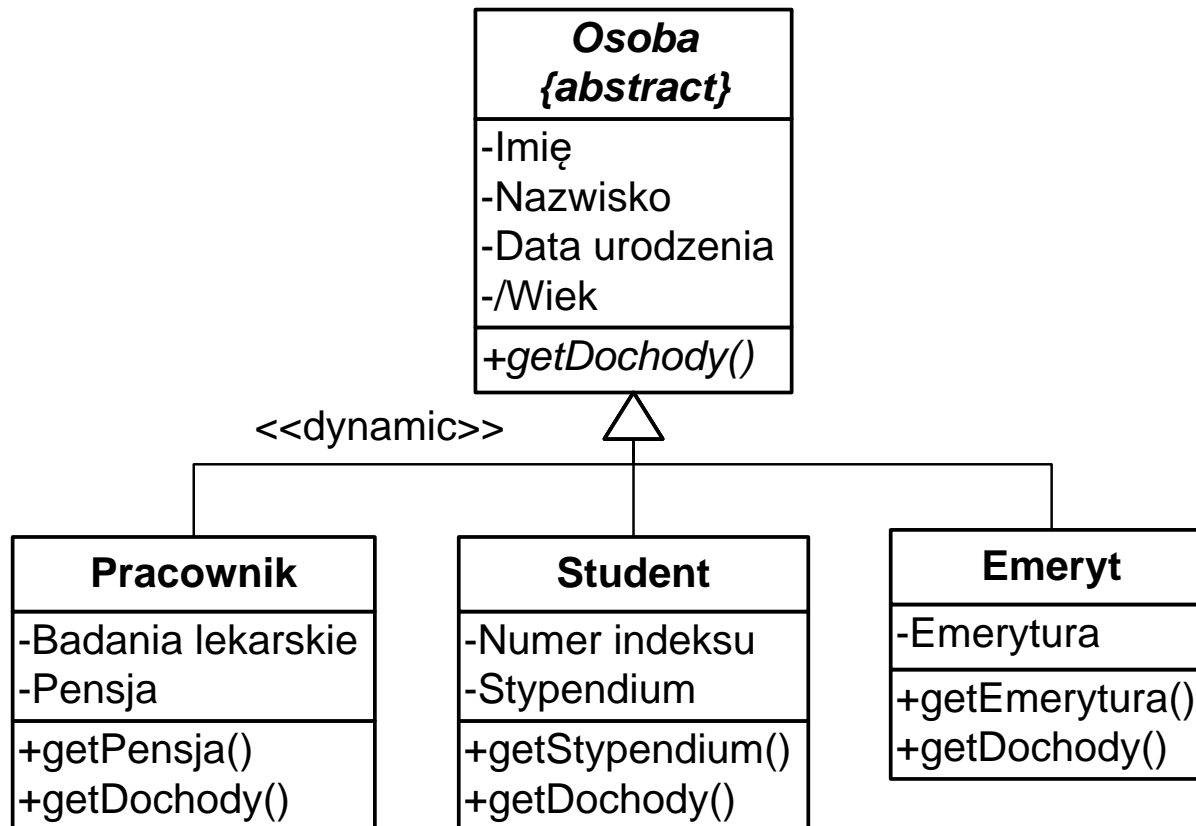
Pozostałe rodzaje dziedziczenia (5)

- Dziedziczenie wieloaspektowe (multi-aspect)
 - Co z przestępowaniem i polimorficznym wołaniem metod?

Pozostałe rodzaje dziedziczenia (6)

- Dziedziczenie dynamiczne (*dynamic*)

Dziedziczenie, a obiektowe języki programowania

- W większości przypadków, popularne języki programowania posiadają najprostszы rodzaj dziedziczenia:
 - Disjoint,
 - Wielokrotne (tylko C++).
- Co z pozostałymi rodzajami?
 - Różne metody obejścia,
 - Implementacja.
- Co z klasami i metodami abstrakcyjnymi?
- Co z polimorficznym wołaniem metod?

Realizacja dziedziczenia disjoint

- Ten typ dziedziczenia występuje bezpośrednio w popularnych językach programowania.

```
public abstract class Person {  
    private String firstName;  
    private String lastName;  
    private LocalDate birthDate;  
}
```

```
public class Employee extends Person {  
    private boolean medicalTest;  
}
```

```
public class Student extends Person {  
    private int number;  
}
```

```
public class Pensioner extends Person {  
    private float pension;  
}
```


Wykorzystanie polimorficznego wołania metod

- W językach Java oraz C#:
 - klasy abstrakcyjne,
 - metody abstrakcyjne,
 - polimorficzne wołanie metod występują bezpośrednio.
- W języku C++ powyższe pojęcia również występują, z tym, że chęć korzystania z polimorficznego wołania metod należy zadeklarować za pomocą słowa kluczowego `virtual`.

Wykorzystanie polimorficznego wołania metod (2)

- Sposób wykorzystania podobny do klasycznego dziedziczenia *disjoint*.

```
public abstract class Person {
    private String firstName;
    private String lastName;
    private LocalDate birthDate;

    public Person(String firstName, String lastName, LocalDate birthDate) {
        super();
        this.firstName = firstName;
        this.lastName = lastName;
        this.birthDate = birthDate;
    }

    public abstract float getIncome();
}
```

```
public class Employee extends Person {
    // [...]
    @Override
    public float getIncome() {
        return getSalary();
    }

    public float getSalary() { return salary; }
}
```

- Pozostałe klasy są zaimplementowane analogicznie do powyższych.

Wykorzystanie polimorficznego wołania metod (3)

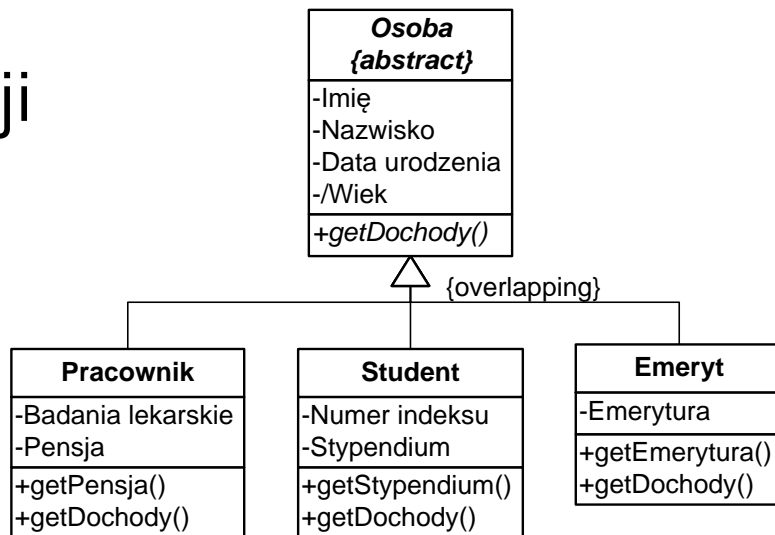
- Tworzymy dwa obiekty:
 - Pracownika,
 - Studenta.
- Traktujemy je po prostu jako osoby (referencja do typu osoba)
- Każdą z nich pytamy o dochody (bez sprawdzania z jaką klasą mamy do czynienia).
- Dzięki polimorficznemu wołaniu metody, dostajemy odpowiedzi właściwe dla poszczególnych rodzajów osób.

```
Person p1 = new Employee("John", "Smith", LocalDate.of(1990, 12, 20), true, 4000.0f);  
Person p2 = new Student("Adam", "Black", LocalDate.of(1995, 10, 18), 1212, 2000.0f);  
  
System.out.println(p1.getIncome());  
System.out.println(p2.getIncome());
```

```
4000.0  
2000.0
```

Realizacja dziedziczenia overlapping

- Ten typ dziedziczenia nie występuje bezpośrednio w popularnych językach programowania.
- Sposoby obejścia:
 - Zastąpienie całej hierarchii dziedziczenia jedną klasą,
 - Wykorzystanie agregacji lub kompozycji,
 - Rozwiązania łączące powyższe metody.

Realizacja dziedziczenia overlapping

(2)

- Zastąpienie całej hierarchii dziedziczenia jedną klasą
 - Wszystkie inwarianty umieszczamy w jednej nadklasie,
 - Dodajemy dyskryminator, który informuje nas o rodzaju obiektu (używamy `EnumSet` ponieważ chcemy przechowywać informacje o kilku rodzajach na raz).

```
enum PersonType {Person, Employee, Student, Pensioner};

public class Person {}
    private String firstName;
    private String lastName;
    private LocalDate birthDate;

    private boolean medicalTest;
    private int number;

    // We need to use EnumSet rather than PersonType because we would like
    // to have a possibility of storing combinations of the Person, e.g. Employee + Student
    private EnumSet<PersonType> personKind = EnumSet.of(PersonType.Person);

    // [...]
}
```

Realizacja dziedziczenia overlapping

(3)

- Zastąpienie całej hierarchii dziedziczenia jedną klasą – c. d.
 - Kod sprawdzający rodzaj osoby w metodach,

```
public class Person {
    private boolean medicalTest;

    // [...]

    private EnumSet<PersonType> personKind = EnumSet.of(PersonType.Person);

    public boolean hasMedicalTest() throws Exception {
        if(personKind.contains(PersonType.Employee)) {
            return medicalTest;
        }

        throw new Exception("The person is not an employee!");
    }

    public void setMedicalTest(boolean medicalTest) throws Exception {
        if(personKind.contains(PersonType.Employee)) {
            this.medicalTest = medicalTest;
        }
        else {
            throw new Exception("The person is not an employee!");
        }
    }
}
```

Realizacja dziedziczenia overlapping

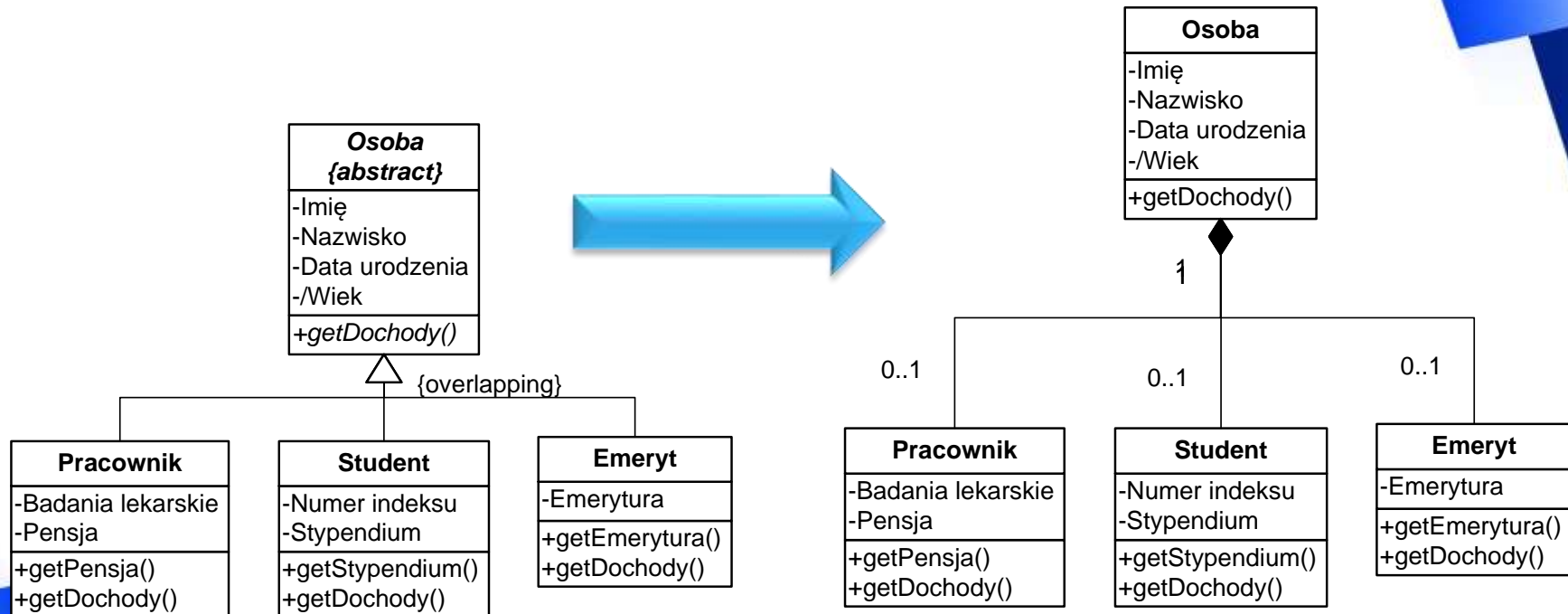
(4)

- Zastąpienie całej hierarchii dziedziczenia jedną klasą – c. d.
 - Zalety
 - Prostota realizacji
 - Łatwość używania
 - Wady
 - Brak możliwości korzystania z konstrukcji związanych z dziedziczeniem, np. przesłanianie metod, polimorficzne wołanie metod, itd.
 - Niewykorzystywanie inwariantów należących do innej specjalizacji (mimo tego, że zajmują miejsce).

Realizacja dziedziczenia overlapping

(5)

- Wykorzystanie agregacji lub kompozycji

Realizacja dziedziczenia overlapping

(6)

- Wykorzystanie agregacji lub kompozycji – c.d.
 - Asocjacje z podklas pokazują na:
 - Całość. Trzeba też zmodyfikować połączenia asocjacji (z podklas przenieść do nadklasy).
 - Część. W takiej sytuacji, obiekty-części nie mogą być ukryte. Musi być do nich dostęp bezpośredni (nie przez obiekt-całość).
 - Agregacja lub kompozycja implementowane na jeden ze wcześniej poznanych sposobów.
 - Wykorzystanie klasy *ObjectPlusPlus* zaoszczędzi nam sporo pracy.

Realizacja dziedziczenia overlapping

(7)

- Wykorzystanie agregacji lub kompozycji – c.d.
 - Dodatkowe metody:
 - Dające dostęp do atrybutów znajdujących się w obiektach „po drugiej stronie” agregacji,
 - Dające dostęp do powiązań znajdujących się w obiektach „po drugiej stronie” agregacji.

Realizacja dziedziczenia overlapping

(8)

```
public class Person extends ObjectPlusPlus {
    private String firstName;
    private String lastName;
    private LocalDate birthDate;

    public Person(String firstName, String lastName, LocalDate birthDate) {
        super(); // Required by the ObjectPlusPlus

        this.firstName = firstName;
        this.lastName = lastName;
        this.birthDate = birthDate;
    }

    /**
     * Creates a person as an employee.
     */
    public Person(String firstName, String lastName, LocalDate birthDate, boolean medicalTest) {
        super(); // Required by the ObjectPlusPlus

        this.firstName = firstName;
        this.lastName = lastName;
        this.birthDate = birthDate;

        // "Changes" a person into an employee
        addEmployee(medicalTest);
    }

    // [...]
}
```

Realizacja dziedziczenia overlapping

(9)

```
public class Person extends ObjectPlusPlus {

    // [...]

    public void addEmployee(boolean medicalTest) {
        // Creation of the employee part
        Employee p = new Employee(medicalTest);

        // Adding an employee as a link
        // We use a method provided by the ObjectPlusPlus
        this.addLink(roleNameEmployee, roleNameGeneralization, p);
    }

    public void addStudent(int number) throws Exception {
        // Creation of the student part
        Student s = new Student(number);

        // Adding a student as a link
        // We use a method provided by the ObjectPlusPlus
        this.addLink(roleNameStudent, roleNameGeneralization, s);
    }

    private static String roleNameEmployee = "specializationEmployee";
    private static String roleNamePensioner = "specializationPensioner";
}
```

Realizacja dziedziczenia overlapping

(10)

```
public class Person extends ObjectPlusPlus {
    // [...]

    public boolean hasMedicalTest() throws Exception {
        // get an employee object
        try {
            ObjectPlusPlus[] obj = this.getLinks(rolenameEmployee);
            return ((Employee) obj[0]).isMedicalTest();
        } catch (Exception e) {
            // Probably this is an exception telling that this is not an employee
            // (we should introduce different exception classes)
            throw new Exception("The object is not an employee!");
        }
    }

    public int getNumber() throws Exception {
        // get a student object
        try {
            ObjectPlusPlus[] obj = this.getLinks(rolenameStudent);
            return ((Student) obj[0]).getNumber();
        } catch (Exception e) {
            // Probably this is an exception telling that this is not a student
            // (we should introduce different exception classes)
            throw new Exception("The object is not a Student!");
        }
    }
}
```

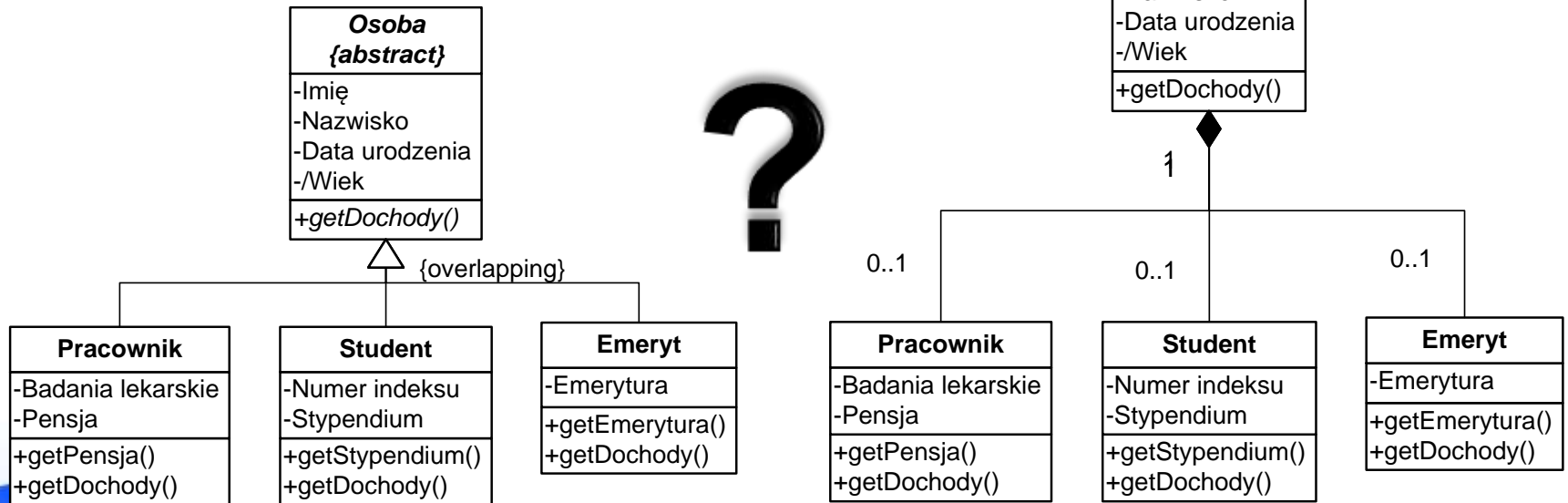
Realizacja dziedziczenia overlapping

(11)

- Wykorzystanie agregacji lub kompozycji – c.d.
 - Zalety
 - Łatwość używania (gdy dodamy odpowiednie metody)
 - Korzystamy tylko z tych inwariantów, których rzeczywiście potrzebujemy.
 - Wady
 - Brak możliwości korzystania z konstrukcji związanych z dziedziczeniem, np. przesłanianie metod, polimorficzne wołanie metod, itd. Można to tylko symulować tworząc specjalne, dodatkowe metody.

Polimorfizm w dziedziczeniu overlapping

- Która wersja metody (z której klasy) powinna być wywołana?

- Chyba żadna...

Polimorfizm w dziedziczeniu overlapping (2)

- Trzeba stworzyć nową metodę, która w zależności od rodzajów(!) obiektów, uwzględni odpowiednie dochody(!)

```
public float getIncome() throws Exception {
    float income = 0.0f;

    if(this.anyLink(roLeNameEmployee)) {
        // Employee
        ObjectPlusPlus[] obj = this.getLinks(roLeNameEmployee);

        // ==> add employee's income
        income += ((Employee) obj[0]).getIncome();
    }

    if(this.anyLink(roLeNameStudent)) {
        // Student
        ObjectPlusPlus[] obj = this.getLinks(roLeNameStudent);

        // ==> add Student's income
        income += ((Student) obj[0]).getIncome();
    }

    if(this.anyLink(roLeNamePensioner)) {
        // Pensioner
        ObjectPlusPlus[] obj = this.getLinks(roLeNamePensioner);

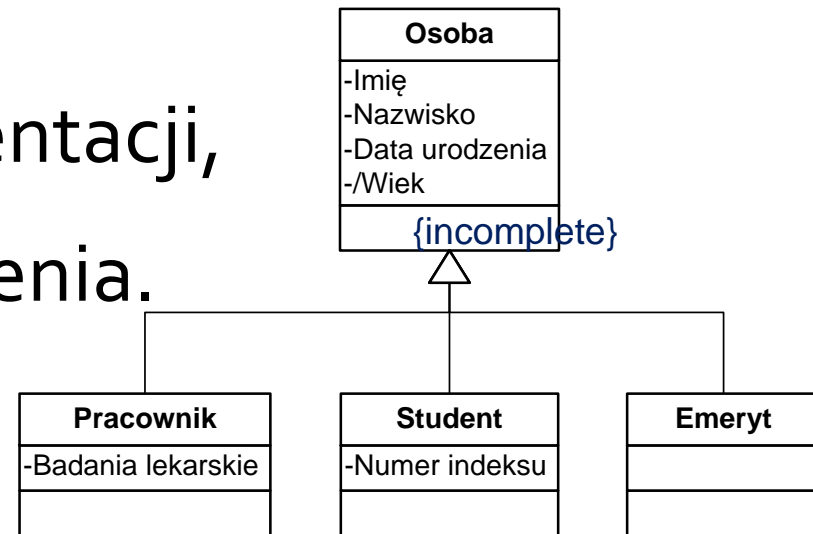
        // ==> ==> add pensioner's income
        income += ((Pensioner) obj[0]).getIncome();
    }

    return income;
}
```


Dziedziczenie complete oraz incomplete

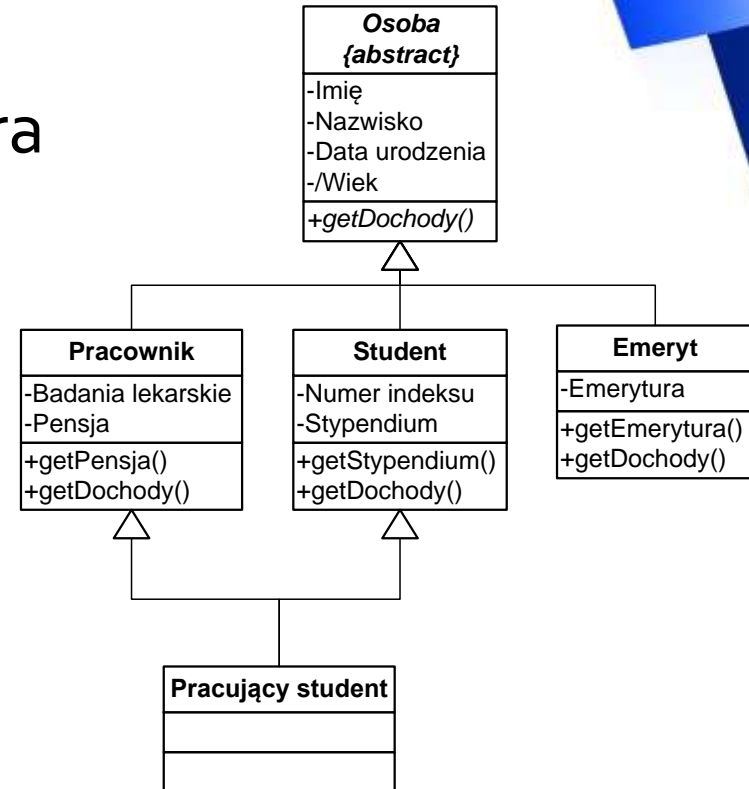
- Co te rodzaje dziedziczenia znaczą dla diagramu?
- Czy coś znaczą dla implementacji?
- Nie!
- W związku z tym,

w przypadku implementacji,
ignorujemy te oznaczenia.

Implementacja wielodziedziczenia

- Występuje w języku C++
 - W przypadku konfliktu nazw używamy operatora zakresu.
- Nie występuje w języku Java ani w MS C#.
- W związku z tym, w jaki sposób możemy je zaimplementować?

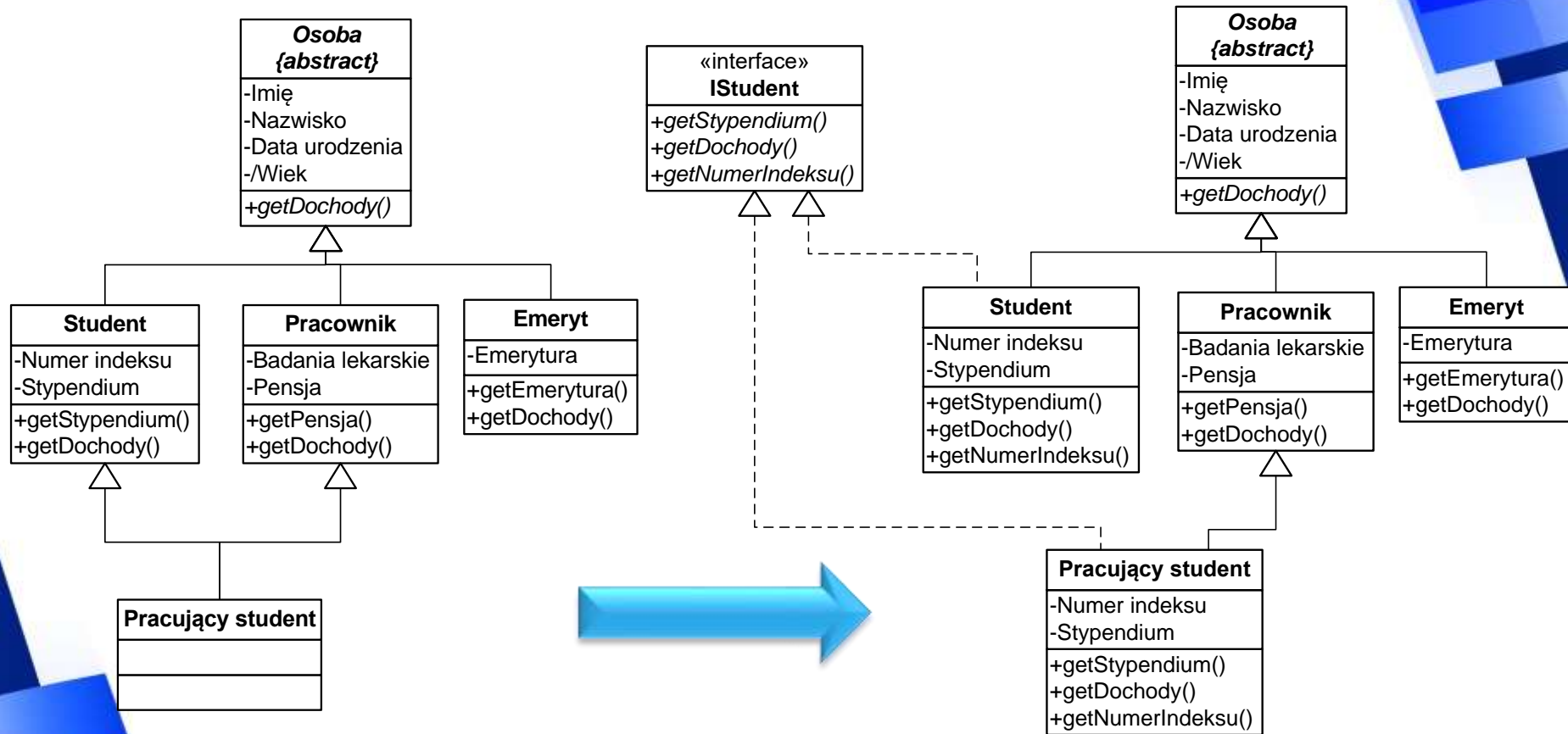
Implementacja wielodziedziczenia (2)

- Implementujemy je korzystając ze sposobów podanych przy okazji dziedziczenia overlapping:
 - Jedna klasa,
 - Agregacja, kompozycja
- Możemy także wykorzystać interfejsy.

Implementacja wielodziedziczenia z wykorzystaniem interfejsów

- Klasa może implementować dowolną liczbę interfejsów.
- Ze względu na ograniczenia interfejsów, korzystamy tylko z metod (brak atrybutów).
- Powyższy problem możemy częściowo rozwiązać używając get/set.
- Czasami występuje konieczność wielokrotnego implementowania takich samych metod i do tego w ten sam sposób.
- Java 8+: metody `default` oraz `static`.

Implementacja wielodziedziczenia z wykorzystaniem interfejsów (2)

Implementacja wielodziedziczenia z wykorzystaniem interfejsów (3)

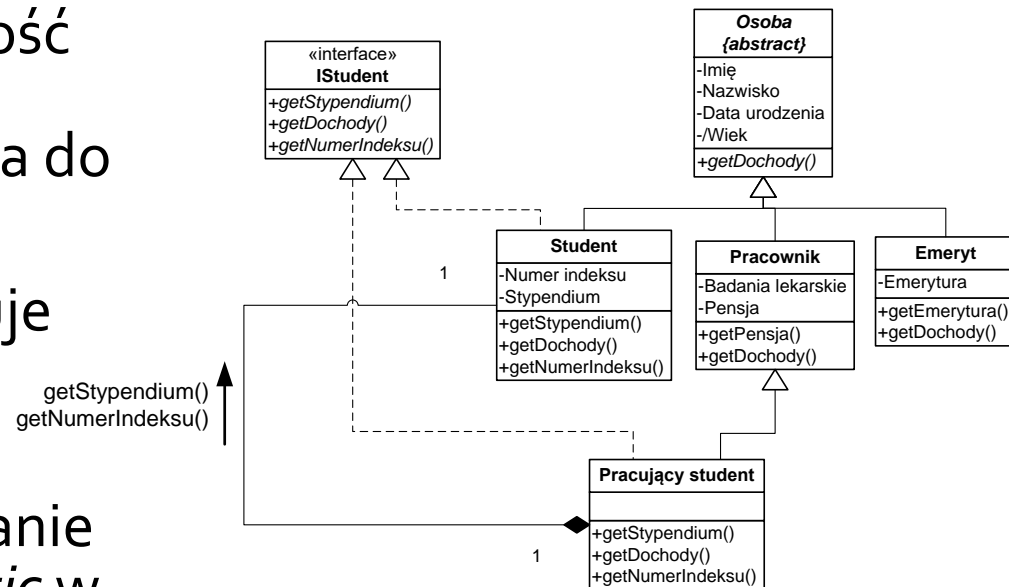
```
public interface IStudent {  
    float getIncome();  
    float getScholarship();  
    void setScholarship(float scholarship);  
    int getNumber();  
}
```

```
public class WorkingStudent extends Employee implements IStudent {  
    private int number;  
    private float scholarship;  
  
    public WorkingStudent(String firstName, String lastName, LocalDate birthDate, int number, float scholarship, boolean medicalTest, float salary) {  
        super(firstName, lastName, birthDate, medicalTest, salary);  
        this.number = number;  
        this.scholarship = scholarship;  
    }  
  
    @Override  
    public float getScholarship() {  
        return scholarship;  
    }  
  
    @Override  
    public float getIncome() {  
        return super.getIncome() + getScholarship();  
    }  
  
    // [...]  
}
```

Jak widać musieliśmy pewne metody (np. `getStypendium()`) implementować kilka razy (i do tego tak samo).

Implementacja wielodziedziczenia z wykorzystaniem interfejsów (4)

- Częściowe rozwiązanie problemu wielokrotnej implementacji tych samych metod.
- Klasa `PracującyStudent` dziedziczy funkcjonalność pracownika i deleguje funkcjonalność studenta do podłączonego obiektu.
- Innymi słowy: opakowuje funkcjonalność klasy `Student`.
- Ewentualne wykorzystanie metod *default* i/lub *static* w interfejsach (Java 8+).

Implementacja wielodziedziczenia z wykorzystaniem interfejsów (5)

- Pewien niepokój może budzić pamiętanie niektórych atrybutów dwa razy (np. imię, nazwisko): raz w klasie `PracującyStudent`, a drugi raz w podłączonym obiekcie klasy `Student`.
 - Modyfikacja klasy `Student`,
 - Przekazanie `null`'i do obiektu klasy `Student`.

```
public class WorkingStudent extends Employee implements IStudent {
    Student student;

    public WorkingStudent(String firstName, String lastName,
        LocalDate birthDate, int number, float scholarship,
        boolean medicalTest, float salary) {
        super(firstName, lastName, birthDate, medicalTest, salary);
        student = new Student(null, null, null, number, scholarship);
    }

    @Override public float getIncome() {
        return super.getIncome() + getScholarship();
    }

    @Override public int getNumber() {
        return student.getNumber();
    }

    @Override public float getScholarship() {
        return student.getScholarship();
    }

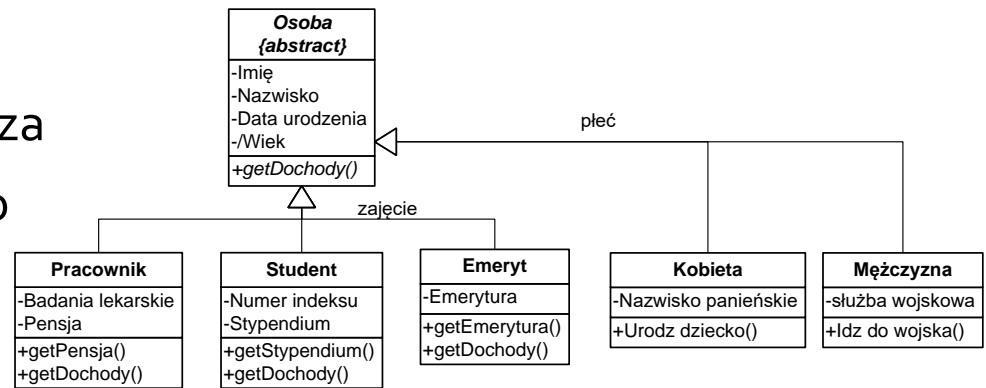
    @Override public void setScholarship(float scholarship) {
        student.setScholarship(scholarship);
    }
}
```


Implementacja dziedziczenia wieloaspektowego

- Nie występuje bezpośrednio w żadnym popularnym języku programowania (Java, C#, C++).
- Trzeba je zaimplementować:
 - Jeden aspekt dziedziczny używając wbudowanych prostych mechanizmów dziedziczenia danego języka programowania.

- Pozostałe aspekty:

- Implementujemy za pomocą jednego z wcześniej omawianych sposobów,
- Usuwamy, dodając np. flagi do głównej klasy.

Implementacja dziedziczenia wieloaspektowego (2)

- Który aspekt powinniśmy dziedziczyć?
 - Tam gdzie występuje przesłanianie metod, polimorficzne wołanie,
 - Tam gdzie jest większe zróżnicowanie atrybutów w poszczególnych podklasach.
 - Innymi słowy – najbardziej skomplikowaną/rozbudowaną hierarchię.

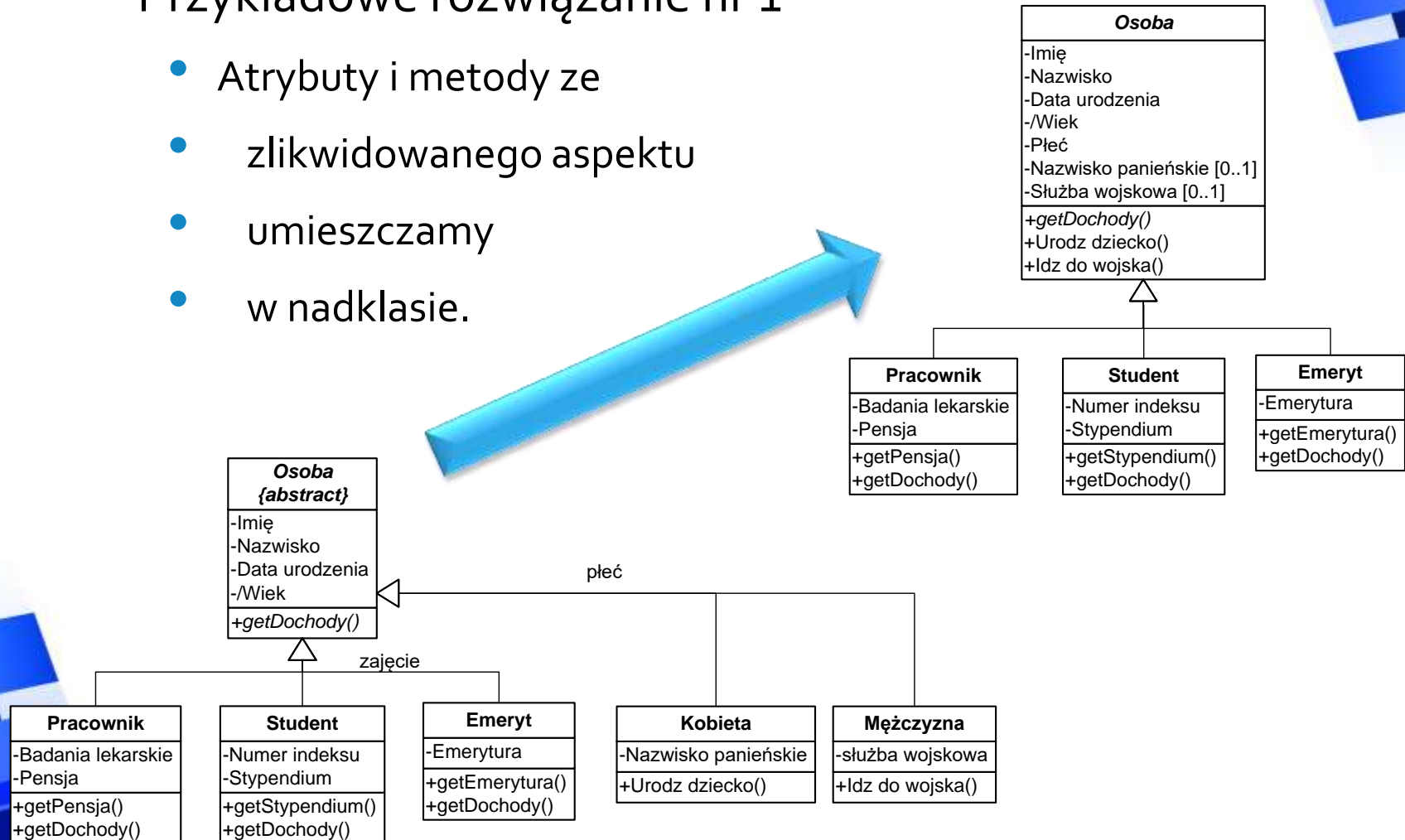
Implementacja dziedziczenia wieloaspektowego (3)

- W niektórych sytuacjach, gdy:
 - nie przechowujemy informacji specyficznych dla danego aspektu, a tylko informację o rodzaju obiektu, możemy dziedziczenie zastąpić np. flagą umieszczoną w nadklasie.
 - specyficznych informacji jest mało, możemy je umieścić w nadklasie i również całkowicie zrezygnować z jednego aspektu dziedziczenia.

Implementacja dziedziczenia wieloaspektowego (4)

- Przykładowe rozwiązanie nr 1

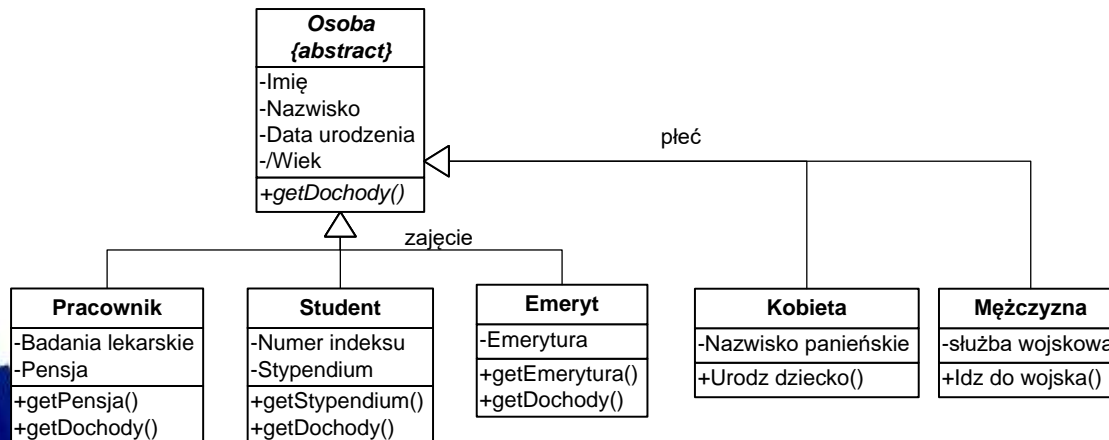
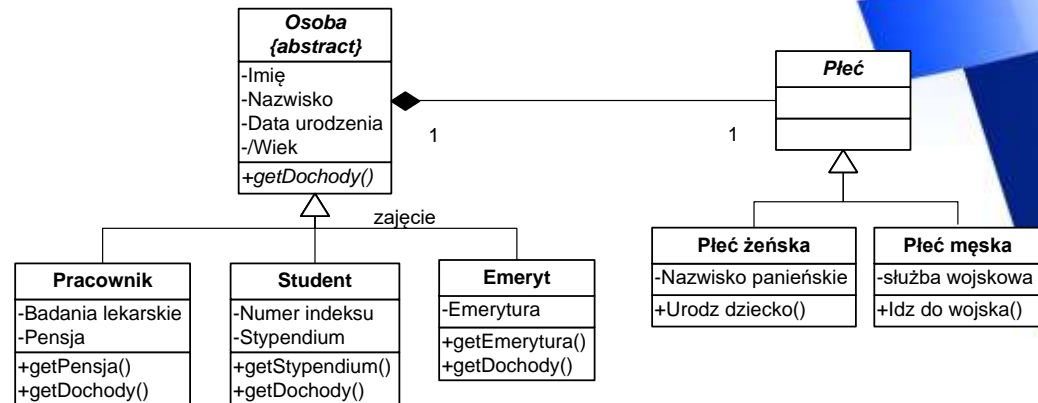
- Atrybuty i metody ze
- zlikwidowanego aspektu
- umieszczamy
- w nadklasie.

Implementacja dziedziczenia wieloaspektowego (5)

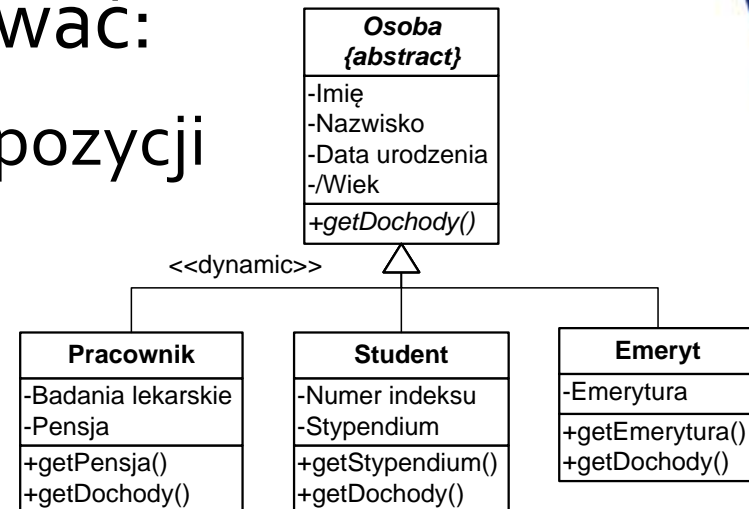
- Przykładowe rozwiązanie nr 2

Jedną z hierarchii zastępujemy kompozycją.

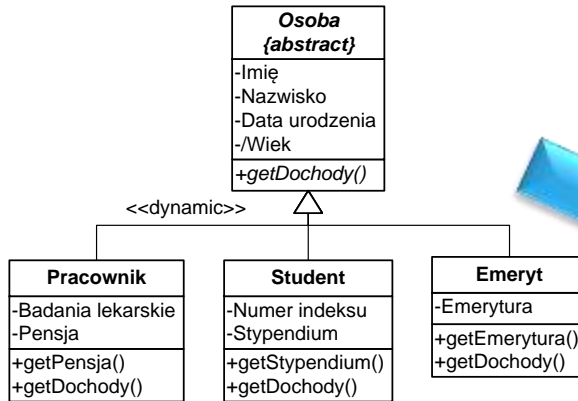
Implementacja dziedziczenia dynamicznego

- Nie występuje bezpośrednio w żadnym popularnym języku programowania (Java, C#, C++).
- Trzeba je zaimplementować:
 - Używając agregacji/kompozycji z ograniczeniem {xor},
 - Umieszczając wszystkie inwarianty w nadklasie i dodając dyskryminator,
 - „Sprytnie” kopiując obiekty.

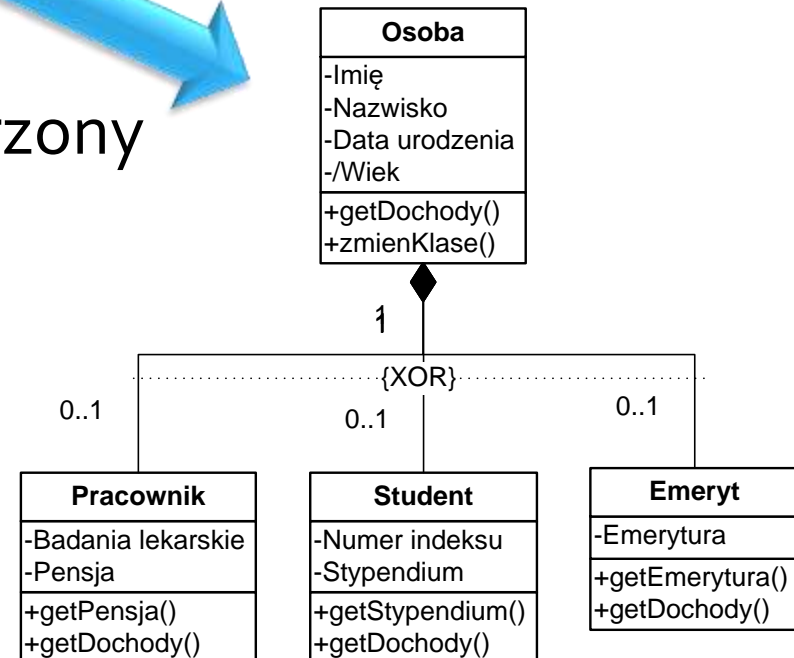

Implementacja dziedziczenia dynamicznego (2)

- Wykorzystanie kompozycji

- Wykorzystujemy kod stworzony przy okazji dziedziczenia overlapping.
- Dodatkowo umieszczamy metody ułatwiające „zmianę klasy”.

Implementacja dziedziczenia dynamicznego (3)

- „Sprytne” kopiowanie obiektów
 - Pomysł polega na zastąpieniu starego obiektu, nowym. W tym celu, w każdej z podklas tworzymy dodatkowe konstruktory,
 - Każdy z nich przyjmuje jako parametr referencję do obiektu nadklasy (plus ewentualnie dodatkowe informacje specyficzne dla określonej klasy),
 - Informacje wspólne dla wszystkich obiektów znajdujących się na danym poziomie hierarchii są kopiowane z wnętrza otrzymanego obiektu do wnętrza nowotworzonego obiektu.

Implementacja dziedziczenia dynamicznego (4)

- „Sprytne” kopiowanie obiektów – c. d.
 - Problemem może być uaktualnienie odpowiednich referencji prowadzących do „starego” obiektu tak, aby pokazywały na nowy obiekt.
 - „Odpowiednie” referencje oznaczają te, które są wspólne dla „starej” i „nowej” klasy.
 - Pozostałe referencje (te specyficzne dla „starej” klasy) „przepadają” – podobnie jak wartości atrybutów.
 - W przypadku korzystania z *ObjectPlusPlus*, rozwiązanie tego problemu jest dużo łatwiejsze. Jest tak dlatego, że posiadamy informacje o obiektach, które na „nas” pokazują – bo wszystkie powiązania w *ObjectPlusPlus* są dwustronne!
 - Trzeba również pamiętać o zadbaniu o ekstensję!

Implementacja dziedziczenia dynamicznego (5)

- „Sprytne” kopiowanie obiektów – c. d.

```
public abstract class Person {
    protected String firstName;
    protected String lastName;
    protected LocalDate birthDate;

    // [...]

    @Override
    public String toString() {
        return this.getClass().getSimpleName() + ": " + firstName + " " + lastName;
    }
}
```

```
public class Employee extends Person {
    private boolean medicalTest;
    private float salary;

    public Employee(Person prevPerson, boolean medicalTest, float salary) {
        // Copy the old data
        super(prevPerson.firstName, prevPerson.lastName, prevPerson.birthDate);

        // Remember the new one
        this.medicalTest = medicalTest;
        this.salary = salary;
    }

    // [...]
}
```

Implementacja dziedziczenia dynamicznego (6)

- „Sprytne” kopiowanie obiektów – c. d.

```
public static void testInheritanceDynamic_Copying() {  
    // Create a student  
    Person p1 = new Student("John", "Smith", LocalDate.of(1994, 9, 14), 1212, 2000.0f);  
    System.out.println(p1);  
  
    // Create an Employee based on the Student  
    p1 = new Employee(p1, true, 4000.0f);  
    System.out.println(p1);  
  
    // Create a Pensioner based on the Employee  
    p1 = new Pensioner(p1, 3000.0f);  
    System.out.println(p1);  
}
```

Student: John Smith
Employee: John Smith
Pensioner: John Smith

Implementacja dziedziczenia dynamicznego (7)

- „Sprytne” kopiowanie obiektów – c. d.
 - Trzeba jeszcze zadbać o:
 - zamianę referencji pokazujących na nasz nowy obiekt,
 - usunięcie starego obiektu z ekstensji.
 - W przypadku korzystania z *ObjectPlusPlus* wymagane informacje są już przechowywane w systemie. Trzeba tylko dodać kilka metod, które całą operację zautomatyzują.
- **Praca domowa dla chętnych?**

Zalety i wady poszczególnych rozwiązań

- Wszystkie rodzaje dziedziczenia, można obejść za pomocą jednej lub kilku poniższych technik:
 - Zastąpienie hierarchii za pomocą jednej klasy
 - Łatwość implementacji. Czasami pozorna, np. trzeba zastąpić przesłanianie metod za pomocą np. *case'ów* lub *if'ów*.
 - Względna łatwość użycia.
 - Nieoptymalne wykorzystanie zasobów.

Zalety i wady poszczególnych rozwiązań (2)

- Wykorzystanie agregacji/kompozycji
 - Optymalne wykorzystanie zasobów,
 - Dość pracochołonna implementacja (m. in. metody „opakowujące”), chociaż niezbyt trudna.
- Zastosowanie interfejsów
 - Dość duża pracochołoność,
 - Można ją zmniejszyć używając agregacji i/oraz propagacji operacji.
 - Duże możliwości.

Podsumowanie

- W popularnych językach programowania występuje tylko najprostsz y rodzaj dziedziczenia.
- Wszystkie inne trzeba zaimplementować korzystając z różnych konstrukcji.
- W przeciwieństwie do asocjacji, nie ma jednego idealnego rozwiązania. Każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie.
- Wszystkie omówione sposoby są obejściem dziedziczenia, a nie konstrukcjami równoważnymi.
- W związku z powyższym, tam gdzie się tylko da, należy korzystać z dziedziczenia, a nie jego substytutów.

Pliki źródłowe

- Pobierz pliki źródłowe do wszystkich wykładów MAS

<http://www.mtrzaska.com/plik/mas/mas-source-files-lectures>